

Проскура Володимир Федорович,
д.е.н., проф., професор кафедри менеджменту та управління
економічними процесами,
Максютова Олена Володимирівна,
аспірант кафедри менеджменту та управління
економічними процесами,
Мукачівський державний університет

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОГО КОМПЛЕКСУ РЕГІОНУ

Туристично-рекреаційний комплекс будь-якого регіону є органічною складовою його господарської системи і впливає на розмір валового регіонального продукту. Для Закарпатської області, де потенціал туристичної галузі є надзвичайно потужним, проблеми, пов'язані з перспективами розвитку туризму, є особливо актуальними. У статті розглянуто проблеми та особливості розвитку туристично-рекреаційного комплексу регіону, його складових та чинників впливу. Досліджено сучасний стан та шляхи розвитку туристично-рекреаційного комплексу регіону, а також його вплив на соціально-економічний стан території. Проведено економічний аналіз основних показників діяльності підприємств туристичної галузі Закарпаття за останні роки. Виявлені недоліки та конкурентні переваги туристично-рекреаційного комплексу Закарпатської області, які сприятимуть підвищенню конкурентоспроможності економіки регіону. Для розробки рекомендацій щодо подальшого розвитку туристично-рекреаційного комплексу регіону проведена оцінка природно-ресурсного і культурно-історичного потенціалу регіону, окреслені основні напрямки їх розвитку. У статті окреслено першочергові заходи, які будуть сприяти зростанню як зовнішнього, так і внутрішнього туристопотоку: розвиток існуючих та будівництво нових гірськолижних курортів, закладів зеленого туризму, кемпінгів, міні-готелів та ін., що у свою чергу позитивно вплине на підвищення рівня зайнятості, а відповідно і якості життя населення та конкурентоспроможності Закарпатської області серед регіонів України. У статті окреслено основні заходи, які будуть сприяти створенню умов для розвитку туристичної інфраструктури Закарпатської області та збільшенню надходжень у регіональний бюджет. На основі узагальнення практичного досвіду запропоновано власне бачення організаційної структури та основних завдань діяльності управління туризму облдержадміністрації.

Ключові слова: туристично-рекреаційний комплекс регіону, інфраструктура туристично-рекреаційного комплексу регіону, управління туристично-рекреаційним комплексом.

ВСТУП

Постановка проблеми. Туризм є однією з високорентабельних галузей економіки, яка найдинамічніше розвивається та виступає в числі найважливіших чинників соціально-культурного розвитку, що сприяють підвищенню рівня й якості життя населення багатьох країн світу. Спектр виконуваних функцій туризму дозволяє використовувати його як дієвий інструмент стимулювання соціально-економічного зростання на макро- і мезорівнях господарювання. Це обумовлено ефектом мультиплікатора. Економіка регіону отримує прямий, непрямий та стимулятивний дохід, що в результаті їх (доходів) рециркуляції має стимулюючий вплив на розвиток практично всіх галузей. Таким чином, туристична галузь Закарпаття стає інвестиційно привабливою галуззю економіки регіону, що зумовлено наявністю екологічно чистих гірських територій, збереженою етнічною культурою і традиціями, достатньо розвиненою туристичною інфраструктурою, базових навичок ведення туристичної діяльності у великій частині населення. Важливу роль у туристичній привабливості Закарпаття відіграє також і близькість кордону з країнами Східної Європи. Це дає унікальну можливість поєднати дешеве проживання у вітчизняних туристичних закладах із можливістю відвідування туристичних об'єктів у прикордонних регіонах Словаччини, Угорщини, Польщі та Румунії.

Вкладання коштів у розвиток туристично-рекреаційного комплексу Закарпаття однозначно є надзвичайно перспективним. Проте, на даний час як на рівні держави, так і її регіонів відсутня комплексна програма розвитку туристичної галузі, зокрема в плані фінансової та організаційної підтримки малого бізнесу. Всі існуючі «програми розвитку» носять декларативний характер і не мають ніякої державної підтримки.

На даний час важливо виявити і певним чином систематизувати проблеми, які існують у туристично-рекреаційній галузі регіону, намітити конкретні шляхи їх вирішення, розпочати створення дієвої законодавчої бази, що в комплексі повинно стати позитивним сигналом для іноземних та вітчизняних інвесторів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку туристично-рекреаційного комплексу, його складових та факторів, що впливають на вирішення питань щодо використання туристичного потенціалу, а також природних туристичних ресурсів, останнім часом постійно розглядаються, обговорюються в наукових колах та спеціалізованих виданнях. Дослідженням проблем розвитку туристично-рекреаційного комплексу, його впливу на розвиток регіонів, зокрема прикордонних, займалися ряд вчених, серед яких: В. Герасименко [1], В. Гоблик [2], В. Кравців [3], О. Мілашовська [4], В. Папп [5], С. Слава та інші.

Мета статті (постановка завдання). Забезпечення зростаючого впливу туризму на

соціально-економічні умови функціонування регіону вимагає виявлення існуючих проблем у туристичній галузі та розробки шляхів вирішення низки конкретних завдань, які пов'язані з управлінням туристичними ресурсами. Серед першочергових завдань є: аналіз сучасного стану розвитку туристичної галузі регіону, оцінка ресурсного потенціалу і туристичних можливостей регіону; виявлення унікальних об'єктів туристського інтересу; визначення напрямів та розробка програми розвитку і фінансової підтримки матеріально-технічної бази туристично-рекреаційної галузі, що в результаті буде сприяти досягненню бажаного соціально-економічного результату.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Формування туристичного потенціалу регіону обумовлено можливістю використання туристичних ресурсів в організації і розвитку туристичної діяльності на певній території. Здатність суб'єктів туристичної діяльності ефективно використовувати туристичний потенціал регіону забезпечуватиме успішний розвиток як суб'єктів туристичної індустрії, так і регіону.

Туристично-рекреаційна діяльність відіграє важливу роль в економіці країн і регіонів, забезпечуючи раціональне використання і збереження природно-екологічних, культурно-історичних та інформаційно-пізнавальних ресурсів території [1, с. 7].

Розвиток туристично-рекреаційного комплексу в регіоні – складна, багатогранна проблема. Її складовою частиною є пошук, формування та раціональне використання ресурсів, серед яких важливе місце займають об'єкти туристичної привабливості. Особливість економічно-географічного розташування, розвинута транспортна мережа, сприятливі природно-кліматичні умови, наявність пам'яток природи, історії та культури створюють сприятливі умови для формування на Закарпатті високорентабельної туристично-рекреаційної сфери. Серед областей Західного регіону за своїм туристично-рекреаційним потенціалом Закарпатська область займає друге місце після Львівської. Визначальними чинниками при цьому виступають – наявність гірської системи Східних (Українських) Карпат, комфортні кліматичні умови Закарпатської низовини, унікальні й різноманітні бальнеологічні ресурси, багатство флори і фауни, розвинена мережа транспортного сполучення, велика

кількість історичних пам'яток архітектури та культури. В регіоні розвинуті майже всі види рекреаційної діяльності: від санаторно-курортного лікування до відпочинку і різних видів туризму, що здійснюються практично протягом цілого року.

Завдяки сприятливим факторам природно-рекреаційного потенціалу спостерігається значний розвиток туристичної сфери. Велика кількість туристичних підприємств, розгалужена система закладів розміщення та харчування дозволяє зацікавити місцевих, вітчизняних та іноземних туристів відпочити та оздоровитися на території Закарпаття.

Одним з найважливіших економічних показників впливу туристично-рекреаційної діяльності на розвиток регіону продовжує бути дохід регіону – податки, отримані також і від виручки туристичних підприємств, які акумулюються у регіоні. Впродовж 2017 року до місцевих бюджетів Закарпатської області надійшло 2 млн. 901 тис. грн. туристичного збору, на 702 тис. грн. більше, ніж за 2016 рік. Цей збір, як відомо, сплачують за ставками у розмірі від 0,5 до 1% вартості проживання, що встановлюються сільськими, селищними та міськими радами.

Як відомо, важливою складовою розвитку регіонального ринку послуг є діяльність малих підприємств – туроператорів (організація та забезпечення створення туристичного продукту, реалізація та надання туристичних послуг, а також посередницька діяльність із надання характерних і супутніх послуг) і тур агентів (посередницька діяльність із реалізації туристичного продукту туроператорів та туристичних послуг інших суб'єктів туристичної діяльності, а також посередницька діяльність щодо реалізації характерних і супутніх послуг).

З метою визначення сучасного стану справ у туристичній галузі Закарпаття проведемо невеликий аналіз основних показників діяльності підприємств туристичної сфери Закарпатської області за 2012-2016 роки (табл. 1). У 2016 році в області діяли 65 суб'єктів туристичної діяльності, з них 35 – юридичні особи та 30 – фізичні особи-підприємці. За видами туристичної діяльності, вони розподілялися наступним чином: 16 суб'єктів – туроператори, 46 суб'єктів – тур агенти та 3 суб'єкти – здійснювали тільки екскурсійну діяльність [8, с. 14].

Таблиця 1

Основні показники діяльності підприємств туристичної сфери Закарпатської області

Показник	Роки				
	2012	2013	2014	2015	2016
Кількість суб'єктів туристичної діяльності, од	130	82	74	67	65
Кількість туристів, обслугованих суб'єктами туристичної діяльності, тис. осіб	20,2	19,9	11,6	10,7	11,6
Кількість туроднів, наданих туристам, тис.	121,2	138,6	92,1	68,6	82,6
Загальна вартість туристичних путівок, тис. грн.	28065,6	45753,1	56263,5	63225,1	78511,7
Дохід від надання туристичних послуг, тис. грн.	16800,8	10015,3	9474,4	9441,4	13174,3

Джерело: складено за даними [7; 8; 9]

За період з 2012 по 2016 роки кількість об'єктів туристичної діяльності знизилася на 50%, кількість

туристів, обслугованих суб'єктами туристичної діяльності – на 43%, а дохід від надання туристичних

послуг – на 22% (без врахування девальвації та інфляції).

Упродовж 2016 року в межах регіону 11,6 тис. осіб офіційно скористалися туристичними послугами, з них 0,1 тис. осіб – іноземні туристи, 7,9 тис. осіб – громадяни України, які виїжджали за кордон, 3,6 тис. осіб – внутрішні туристи. У порівнянні з 2015 роком кількість громадян України, які скористалися послугами туристичних організацій, збільшилася на 0,9 тис. осіб, що і призвело до того, що дохід від реалізації туристичних послуг в грошовому еквіваленті зріс на 3732,9 тис. грн., з 9441,4 тис. грн. – у 2015 році до 13174,3 тис. грн. – у 2016 році [7, с. 183].

Слід зауважити, що позитивна тенденція зростання доходів від надання туристичних послуг спостерігалася тільки в 2012 році.

Одним із пріоритетних завдань у плануванні діяльності туристично-рекреаційної галузі є розвиток саме в'їзного туризму, який крім інших переваг галузі (створення нових робочих місць, розвиток місцевої інфраструктури, формування доходів місцевих бюджетів, реклама регіону), забезпечує додаткове надходження фінансових ресурсів у економіку регіону шляхом здійснення іноземними туристами додаткових видатків, які у подальшому створюють позитивний мультиплікативний ефект на велику кількість суміжних галузей регіону. Саме тому необхідно розширювати пропозицію туристично-рекреаційних продуктів, в т.ч. з орієнтацією на іноземних туристів з урахуванням мети їх подорожі шляхом будівництва/реконструкції туристично-рекреаційних закладів, які відповідають світовим стандартам якості, відповідної розбудови супутньої інфраструктури (транспортної, комунікаційної, фінансової, інформаційної), розширення спектру можливостей Закарпаття на національному та міжнародному ринках [2, с. 18].

На даний момент найбільшу інвестиційну привабливість становлять перспективні туристично-рекреаційні території Закарпаття, які придатні для створення гірськолижних курортів. В області сформована база для розвитку сільського (зеленого) туризму, одного із найактуальніших напрямків розвитку туризму у регіоні. В інфраструктурі рекреаційної галузі важливе місце займають колективні засоби розміщування. Швидкими темпами протягом останніх років здійснювалося будівництво невеликих туристично-рекреаційних об'єктів (кемпінгів, міні-готелів, баз відпочинку, пансіонатів тощо). Серед новозбудованих, заклади високого рівня, які за короткий проміжок часу завоювали прихильність відвідувачів – готельно-ресторанний комплекс «Гранд Готель Пилипець», санаторний комплекс «Термал-Стар», готельно-санаторний комплекс «Деренівська купіль» та ін. Також з метою розвитку спортивно-туристичної інфраструктури в області планується впровадити наступні інвестиційні проекти: «Будівництво гірськолижного комплексу в районі с. Ясіня – полонина Драгобрат, с. Кваси – гора Близниця»; «Ужгород – полонина Руна»; «Гірський курорт «Петрос»; «Гірськолижний комплекс «Боржавські Полонини» [7, с.75].

Окрім вищеперерахованих переваг, є ряд недоліків, які гальмують розвиток туристичної галузі

регіону, а саме: низька популярність туристичних об'єктів і відсутність системи просування; високий ступінь зношеності і низька якість більшої частини об'єктів розміщення; нестача кваліфікованих кадрів і неконкурентоспроможна якість сервісу.

Розвиток туристичної і транспортної інфраструктури на території Закарпатської області, забезпечення якості туристичного обслуговування відповідно до вимог сучасних стандартів є одним з основних завдань розвитку туристично-рекреаційної галузі регіону. Важливість залучення інвестиційного капіталу у всі галузі економіки Закарпаття, у тому числі й туристичну галузь, сприятиме подальшому збільшенню зайнятості населення, а це, у свою чергу, підвищить життєвий рівень та призведе до вирішення низки проблем економічного характеру.

Розширення мережі туристичної інфраструктури регіону, упорядкування та облаштування мережі туристичних шляхів Закарпатської області, підвищення рівня поінформованості відвідувачів регіону про його туристичний потенціал через он-лайн ресурси, збільшення кількості широкомасштабних туристичних промоційних заходів сприятиме підвищенню конкурентоспроможності у сфері туризму і рекреації. Для залучення більшої кількості туристів в регіоні вже проводиться велика кількість гастрономічних і культурних фестивалів та свят: «Червене вино» (м. Мукачево), «Огинь і м'ясо» (м. Мукачево), «Фестиваль Бограчу» (с. Косино, Берегівський р-н), «Гуцульська бриндзя» (м. Рахів), «Угочанська лоза» (м. Виноградів), «Берлибашський бануш» (с. Костилівка, Рахівський р-н), Закарпатський фестиваль пряників (м. Ужгород), «Срібний Татош 2017» (с. Чинадієво, Мукачівський р-н), Історична реконструкція весілля Ілони Зрині і Імре Текелі (замок «Паланок, м.Мукачево), Свято меду (м. Мукачево), Парад наречених (м. Ужгород) тощо.

Але це тільки перші кроки, які сприяють підвищенню якості етнографічного туризму і аж ніяк не впливають на збільшення обсягів інвестицій у туристичну галузь Закарпаття з боку державних або великих туристичних фірм.

Що стосується культурно-етнічних ресурсів, то ними не слід нехтувати, так як у них немалий потенціал і вони можуть виступити відмінним додатком до природно-туристських ресурсів, тим самим підвищивши конкурентоспроможність туристичної пропозиції.

Для вирішення проблем інноваційно-інвестиційного розвитку туристичної галузі регіону розроблена Програма розвитку туризму і курортів у Закарпатській області на 2016-2020 роки [10]. Основними заходами, які будуть сприяти створенню умов для впровадження ефективної маркетингової та інформаційної політики з підтримки регіонального та вітчизняного туристичного продукту на внутрішньому та міжнародному туристичних ринках, зростанню туристичних потоків та збільшенню надходжень від туристичної діяльності до бюджетів усіх рівнів, являтимуться: удосконалення системи управління підприємствами туристичної сфери; підвищення професійного рівня працівників туристично-рекреаційної сфери; будівництво об'єктів туристичної інфраструктури (туристичного кемпінгу, туристичних

стоянок вздовж туристичних шляхів).

Проте, очевидно є декларативність цих заходів. На нашу думку, вирішення існуючих проблем потрібно розпочати із створення сучасної системи управління

туристично-рекреаційним комплексом області. Нами запропоновано структуру та основні завдання діяльності управління туризму облдержадміністрації (рис. 1).

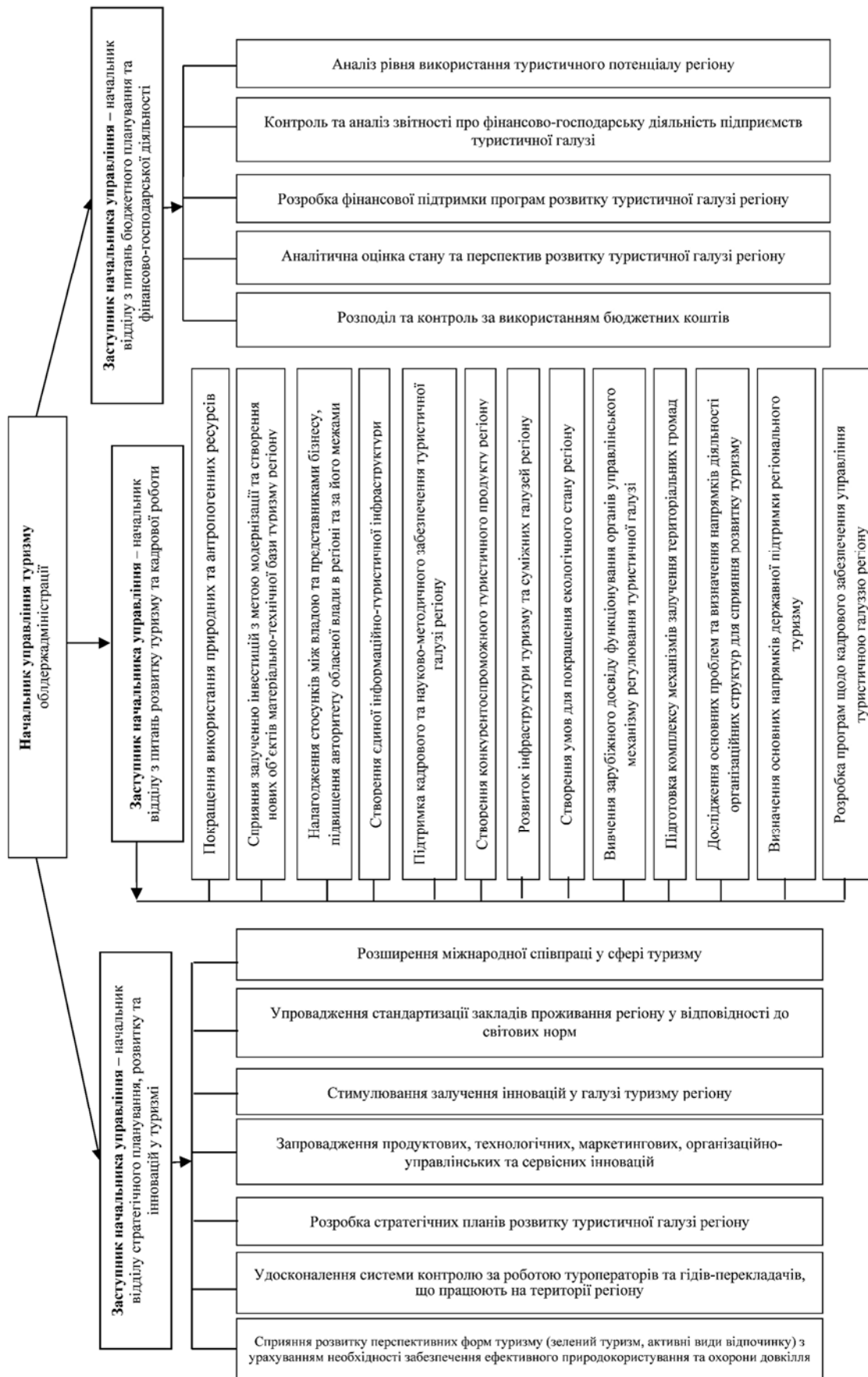

Рис. 1. Структура та основні завдання діяльності управління туризму облдержадміністрації

Поділ діяльності управління туризму облдержадміністрації за трьома окресленими спрямуваннями на даний час найбільш чітко відповідає основним стратегічним напрямкам розвитку ринку туристичних послуг.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Розвиток та формування регіонального туристично-рекреаційного комплексу в сучасних умовах можливе лише за умови створення конкурентоспроможного туристичного продукту, який формується з урахуванням ефективної моделі

управління, консолідації можливостей влади, бізнесу, громадськості та створення сприятливих економіко-правових та організаційних умов для залучення вітчизняних та іноземних інвестицій в туристично-рекреаційну сферу регіону. Основним ідентифікатором існуючих проблем туристично-рекреаційного комплексу регіону та розробником стратегічних напрямків і оперативних шляхів їх вирішення повинно стати, на нашу думку, управління туризму ОДА. Подальші дослідження доцільно спрямувати на розробку пропозицій щодо конкретизації можливих шляхів вирішення окреслених проблем туристично-рекреаційного комплексу Закарпаття.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу регіону : монографія / за заг. ред. В. Г. Герасименко. – Одеса: ONEU, 2016. – 262 с.
2. Досвід формування та реалізації стратегії розвитку Закарпатської області до 2015 року за участю громади / С. Слава, В. Гоблик, М. Попадинець, О. Лукша, О. Станкевич, Л. Грицак; за ред. С. С. Слави, В. В. Гоблика, М. А. Попадинець. – К.: «К.І.С.», 2010. – 144 с.
3. Кравців, В. С. Рекреаційна політика в Карпатському регіоні: принципи формування, шляхи реалізації / В. С. Кравців, В. К. Євдокименко, М. М. Габрель, М. В. Копач. – Чернівці: Прут, 1995. – 72 с.
4. Мілашовська, О. І. Перспективні напрями активізації розвитку туризму в Закарпатській області / О. І. Мілашовська, Н. М. Гоблик-Маркович // Науковий вісник НЛТУ України. – 2013. – Вип.23.3. – С. 121-127.
5. Папп, В. В. Вплив індустрії туризму на соціально-економічний розвиток регіону (на прикладі Закарпатської області) / В. В. Папп // Сталий розвиток економіки. – 2015. – № 3. – С. 138-146.
6. Туризм. Бакалаврський курс: навчальний посібник/ За загальною редакцією д.е.н., проф. В. В. Папп. – Мукачево: Редакційно-видавничий центр МДУ, 2016. – 524 с.
7. Стратегія розвитку Закарпатської області на період до 2020 року / Затверджено рішенням Закарпатської обласної ради від 06.03.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.carpathia.gov.ua>.
8. Статистичний щорічник Закарпаття за 2015 рік / Держкомстат України: За ред. Г. Д. Гриник. – К. : Техніка, 2015. – 480 с.
9. Статистичний бюлетень Державної служби статистики України «Туристична діяльність в Україні у 2015 році» [відп. за вип. О. О. Кармазіна]. – К., 2016. – 74 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.
10. Статистичний бюлетень Державної служби статистики України «Туристична діяльність в Україні у 2016 році» [відп. за вип. О. О. Кармазіна]. – К., 2016. – 73 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.
11. Програму розвитку туризму і курортів у Закарпатській області на 2016-2020 року/ Затверджено рішенням Закарпатської обласної ради від 23.11.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakarpattya.gov.ua>.
12. Лендел, О. Д. Шляхи оптимізації управління розвитком туристично-рекреаційного комплексу регіону / О. Д. Лендел // Науковий вісник Ужгородського університету : серія: Економіка; збірник наукових праць / редкол.: В. П. Мікловда, М. І. Пітюлич, Н. М. Гапак та ін. – Мукачево : Карпатська вежа, 2013. – Вип. 1 (38). – С. 200-207.

REFERENCES

1. Ocinka turystychno-rekreacijnogu potencialu regionu (2016). Odesa: ONEU, 262.
2. Slava, S., Gobylyk, V., Popadyneec', M., Luksha, O., Stankevych, O., Grycak L. (2010). Dosvid formuvannja ta realizacii' strategii' rozvytku Zakarpats'koi' oblasti do 2015 roku za uchastju gromady. Kyi'v: K.I.S.
3. Kravciv, V. S., Jevdokymenko, V. K., Gabrel', M. M., Kopach, M. V. (1995). Rekreatyjnna polityka v Karpats'komu regioni: pryncypy formuvannja, shljahy realizacii'. Chernivci: Prut.
4. Milashov's'ka, O. I., Gobylyk-Markovych, N. M. (2013). Perspektyvni naprjamy aktyvizacii' rozvytku turyzmu v Zakarpats'kij oblasti. Naukovyj visnyk NLTU Ukrai'ny, 23.3, 121-127.
5. Papp, V. V. (2015). Vplyv industrii' turyzmu na social'no-ekonomichnyj rozvytok regionu (na prykladi Zakarpats'koi' oblasti). Stalyj rozvytok ekonomiky, 3, 138-146.
6. Turyzm. Bakalavr's'kyj kurs (2016). Mukachevo: Redakcijno-vydavnychyj centr MDU.
7. Strategija rozvytku Zakarpats'koi' oblasti na period do 2020 roku. Retrieved from <http://www.carpathia.gov.ua>.
8. Statystychnyj shhorichnyk Zakarpattja za 2015 rik (2015). Kyi'v: Tehnika.
9. Statystychnyj bjuleten' Derzhavnoi' sluzhby statystyky Ukrai'ny «Turystychna dijal'nist' v Ukrai'ni u 2015 roci». Retrieved from www.ukrstat.gov.ua.
10. Statystychnyj bjuleten' Derzhavnoi' sluzhby statystyky Ukrai'ny «Turystychna dijal'nist' v Ukrai'ni u 2016 roci». Retrieved from www.ukrstat.gov.ua.

11. Programu rozvytku turyzmu i kurortiv u Zakarpats'kij oblasti na 2016-2020 roku. Retrieved from <http://zakarpat-rada.gov.ua>.

12. Lendjel, O. D. (2013). Shljahy optymizacii' upravlinnja rozvytkom turystychno-rekreacijnogo kompleksu regionu. Naukovyj visnyk Uzhgorodskogo universytetu: serija: Ekonomika, 1 (38), 200-207.

Проскура Владимир Фёдорович, Максютова Алёна Владимировна. АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ТУРИСТСКО-РЕКРЕАЦИОННОГО КОМПЛЕКСА РЕГИОНА

Туристско-рекреационный комплекс любого региона является органической составляющей его хозяйственной системы и влияет на размер валового регионального продукта. Для Закарпатской области, где потенциал туристической отрасли является чрезвычайно мощным, проблемы, связанные с перспективами развития туризма являются особенно актуальными. В статье рассмотрены проблемы и особенности развития туристско-рекреационного комплекса региона, его составляющих и факторов влияния. Исследовано современное состояние и пути развития туристско-рекреационного комплекса региона, а также его влияние на социально-экономическое состояние территории. Проведен экономический анализ основных показателей деятельности предприятий туристической отрасли Закарпатя за последние годы. Выявлены недостатки и конкурентные преимущества туристско-рекреационного комплекса Закарпатской области, которые будут способствовать повышению конкурентоспособности экономики региона. Для разработки рекомендаций относительно дальнейшего развития туристско-рекреационного комплекса региона проведенная оценка природно-ресурсного и культурно-исторического потенциала региона, очерчены основные направления их развития. В статье очерчены первоочередные меры, которые будут способствовать росту как внешнего, так и внутреннего туристопотока: развитие существующих и строительство новых горнолыжных курортов, заведений зеленого туризма, кемпингов, мини-гостиниц и др., что в свою очередь положительно повлияет на повышение уровня занятости, а соответственно и качества жизни населения и конкурентоспособности Закарпатской области среди регионов Украины. В статье очерчены основные мероприятия, которые будут способствовать созданию условий для развития туристической инфраструктуры Закарпатской области и увеличению поступлений в региональный бюджет. На основе обобщения практического опыта предложено собственное виденье организационной структуры и основных заданий деятельности управления туризмом облгосадминистрации.

Ключевые слова: туристско-рекреационный комплекс региона, инфраструктура туристско-рекреационного комплекса региона, управления туристско-рекреационным комплексом.

Proskura Volodymyr F., Maksjutova Olena V. ACTUAL PROBLEMS OF DEVELOPMENT OF THE REGION'S TOURIST AND RECREATIONAL COMPLEX

Tourist and recreational complex of any region is an organic component of its economic system and affects the size of the gross regional product. For the Transcarpathian region, where the potential of the tourism industry is extremely powerful, the problems associated with the prospects for tourism development are particularly relevant. Problems and features of development of the tourist-recreational complex of the region, its components and influence factors have been considered in the article. The current state and ways of development of the tourist-recreational complex of the region, as well as its influence on the social and economic status of the territory, have been studied. An economic analysis of the main performance indicators of enterprises of the tourist industry of Transcarpathia in recent years has been carried out. The shortcomings and competitive advantages of the tourist-recreational complex of the Transcarpathian region, which will contribute to increasing the competitiveness of the region's economy, have been revealed. To develop recommendations for the further development of the tourist and recreational complex of the region, an assessment of the natural resource and cultural-historical potential of the region has been made, and the main directions of their development have been identified. The article highlights the priority measures that will contribute to the growth of both external and internal tourist flow: the development of existing and construction of new ski resorts, green tourism institutions, campsites, mini hotels, etc. In turn, it will positively affect the increase in the level of employment, quality of life of the population and the competitiveness of the Transcarpathian region among the regions of Ukraine. The article outlines the main activities that will contribute to creating conditions for the development of the tourist infrastructure of the Transcarpathian region and increasing revenues to the regional budget. On the basis of generalization of practical experience, we propose our own vision of the organizational structure and the main tasks of the activities of the regional tourism administration.

Key words: tourist-recreational complex of the region, infrastructure of the tourist-recreational complex of the region, management of the tourist-recreational complex.

Одержано 21.03.2018 р.